

Polaravdelingen

Dato: 6. juli

Saksnr: 20/2812

Høringsfrist: 20. juli

Tilskudd til hjemreise for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet sender herved på høring forslag om å opprette en tidsavgrenset tilskuddsordning for hjemreise for utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen.

2 Bakgrunn

Flere arbeidstakere i Longyearbyen er permitterte grunnet konsekvensene for næringslivet av Covid-19. For å avhjelpe den akutte situasjonen for denne gruppen, opprettet Justis- og beredskapsdepartementet en tidsbegrenset tilskuddsordning til livsopphold for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen med virkning fra 31. mars 2020 til 20. juni 2020. Formålet med denne tilskuddsordningen var å bidra til livsopphold for utenlandske arbeidstakere som ikke har rett til dagpenger eller andre ytelser som dekker livsopphold. Tilskuddsordningen skulle avhjelpe de umiddelbare konsekvensene av permitteringer som følge av situasjonen med utbrudd av Covid-19, inntil disse arbeidstakerne er tilbake i arbeid eller kan forlate Svalbard.

Gjennom tilskuddsordningen til livsopphold ble det gitt både bostøtte og stønad til nødvendig livsopphold etter sosialhjelpssatser. Det ble også gitt tilskudd til barn som søker har omsorgsansvar for. For personer uten barn ble det gitt tilskudd i maksimum 20 dager. For barnefamilier gjaldt ikke denne regelen, dvs. at tilskudd kunne bli gitt helt fram til 20. juni 2020. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår nå å opprette en tidsavgrenset tilskuddsordning for hjemreise for utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen.

Det vises for øvrig til Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020*. Der heter det:

«Regjeringen foreslo i Prop. 67 S (2019–2020) å bevilge 7 mill. kroner til en tidsbegrenset tilskuddsordning for livsopphold for utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen som er permittert som følge av virusutbruddet, og som ikke har rett til dagpenger eller andre ytelser som dekker livsopphold. Tilskuddsordningen var foreslått å gjelde til 20. juni 2020. Stortinget sluttet seg til forslaget. Bevilgningen er plassert på statsbudsjettets kap. 480 Svalbardbudsjettet, post 50 Tilskudd og svalbardbudsjettets kap. 0007 Tilfeldige utgifter, post 70 Diverse tilskudd. Regjeringen foreslår at bevilgningen også skal kunne brukes til en tidsavgrenset tilskuddsordning for hjemreise for utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen.»

I tillegg har Arbeids- og sosialdepartementet 29. mai 2020 fastsatt *Midlertidig forskrift om lønnskompensasjon til permitterte for å avhjelpe konsekvenser av covid-19* (lønnskompensasjonsforskriften). I forskriften åpnes det for at man ikke lenger trenger å være medlem av folketrygden for å kunne få lønnskompensasjon. Forskriften varer frem til 31. august 2020.

3 Departementets vurdering

Pandemien pågår fortsatt og det er fremdeles arbeidstakere som ikke er tilbake i arbeid på øygruppen. Norske myndigheter legger til rette for et visst nivå av velferdsytelser i Longyearbyen. Det lave skattenivået og det faktum at utlendingslovgivningen ikke gjelder for Svalbard, gjør rammebetingelsene for lokalsamfunnet i Longyearbyen spesielle. Sentrale rettighetslover som f.eks sosialtjenesteloven er således ikke gjort gjeldende. Det er også egne bestemmelser for Svalbard som gir Sysselmannen adgang til å fatte vedtak om bortvisning av personer som ikke kan ta vare på seg selv, jf. *Forskrift av 3. februar 1995 nr. 96 om bortvisning og utvisning av personer fra Svalbard* (bortvisningsforskriften for Svalbard). Det følger av dette at det en forutsetning at personer som oppholder seg på Svalbard også kan opprettholde egen eksistens. Det foreslås derfor at det gis en viss økonomisk bistand til utenlandske arbeidstakere uten midler til livsopphold, slik at de settes i stand til å returnere til sine hjemland. Departementet har vurdert to alternativer:

- a) Å etablere en egen tilskuddsordning for reisestønad til denne gruppen
- b) Å åpne for at personer på Svalbard kan benytte seg av eksisterende tilskuddsordning til assistert retur og tvangsretur, forvaltet av Utlendingsdirektoratet (UDI).

Departementet finner det ikke hensiktsmessig å utvide UDIs tilskuddsordning til assistert retur til også å gjelde for Svalbard (alternativ b). UDIs tilskuddsordning er rettet mot personer som har plikt til å forlate Norge eller som har søknad om beskyttelse til behandling. Departementet ønsker imidlertid å legge til rette for at utlendinger som bor på Svalbard, og som nå ikke er i stand til å forsørge seg økonomisk, kan få bistand til å forlate øygruppen, selv om disse ikke har fått et bortvisningsvedtak etter bortvisningsforskriften for Svalbard.

Departementet tilrår derfor at det etableres en egen tilskuddsordning for reisestønad (alternativ a). Sett i lys av at man fram til 31. august ikke trenger å være medlem av folketrygden for å få lønnskompensasjon som permittert, finner departementet det heller ikke hensiktsmessig å avgrense reisestønad kun til personer som ikke har arbeidstillatelse i et EU/EØS-land, slik som tilskuddsordningen til livsopphold som varte frem til 20. juni gjorde. På bakgrunn av kunnskap om det lokale næringslivets sesongvariasjoner, anser vi at permitterte som ikke har kommet i jobb i høst trolig ikke vil kunne komme i jobb i løpet av året. Vi anbefaler derfor at ordningen tidsavgrenses og at tilskudd til reise kun gis fram til 1. oktober 2020.

Departementet legger videre til grunn at mottaker av et reisetilskudd vil stå fritt til å returnere til Svalbard på et eventuelt senere tidspunkt. Dette vil kunne være aktuelt f. eks. dersom vedkommende på nytt skulle få arbeid der, og da være i stand til å forsørge seg selv. Det vil således ikke ha noen konsekvenser for eventuelle senere opphold på Svalbard for den enkelte å motta et slikt reisetilskudd. Departementet finner samtidig at en tilskuddsordning må utformes på en slik måte at den kun benyttes til å oppnå tilskuddsordningens formål, og ikke til å dekke f. eks. ordinær hjemreise til hjemland som del av ferier.

Departementet foreslår at det i vurderingen av om søker skal kunne få reisetilskudd, tas hensyn til familiesituasjonen til søker. Vi finner at det ikke bør kunne gis reisetilskudd til personer som lar partner og/eller barn bli igjen i Longyearbyen. Vi finner det heller ikke rimelig at det gis reisetilskudd dersom søker har en partner/ektefelle/samboer som er i stand til å forsørge familien.

Longyearbyen lokalstyre (lokalstyret) forvalter i dag tilskuddsordning til livsopphold for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen. Lokalstyret har bygd opp en organisasjon for behandling av søknader, og det kan være hensiktsmessig at lokalstyret også forvalter denne tilskuddsordningen.

I forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur § 4 heter det at det at reisetilskuddet «inkluderer praktisk assistanse til organisering og gjennomføring av reisen». Departementet finner det ikke ønskelig å forskriftsfeste en tilsvarende rett i denne forskriften. Departementet vil likevel påpeke at det vil kunne oppstå situasjoner der norske myndigheter av eget tiltak vil kunne bistå tilskuddsmottaker med praktisk assistanse.

Justis- og beredskapsdepartementet anbefaler i lys av dette at det opprettes en tidsavgrenset tilskuddordning for støtte til hjemreise for utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen.

Selv om departementet ikke vil utvide UDIs tilskuddsordning vil departementet anbefale at regelverket for tilskuddsordningen bl.a. tar utgangspunkt i *forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur*, som gjelder for fastlandet. Det foreslås derfor at det kan gis tilskudd til kjøp av flybilletter, og at det kan gis reisepenger som skal dekke utgifter på reisen med 800 kroner per voksen og 1 100 kroner per barn. Takstene tilsvarer beløpet i *forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur*.

Departementet foreslår videre en bestemmelse om at mottatt tilskudd må tilbakebetales dersom man innen ett år returnerer til Svalbard uten å ha tilbud om arbeid.

Departementet foreslår også at det ikke gis reisetilskudd dersom barn man har omsorg for eller partner blir igjen i Longyearbyen. Departementet foreslår også at det ikke gis reisetilskudd dersom partner/samboer/ektefelle tjener over et visst beløp.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Iverksetting av ordningen forutsetter at det settes av saksbehandlingskapasitet hos Longyearbyen lokalstyre, innenfor eksisterende budsjetttramme. Utbetaling av reisetilskudd vil dekkes innenfor rammen av eksisterende bevilgning på Svalbardbudsjettet på 7 mill. kroner i 2020, jf. Prop. 127 S (2019–2020), med forbehold om Stortingets tilslutning. Det vil kun tildeles tilskudd så lenge det er bevilgningsmessig dekning.

Til nå har 157 personer søkt om midler til livsopphold. Dersom alle disse søker om reisetilskudd, og gjennomsnittlig stønad pr. person er 20 000 kroner, vil det bli utbetalt 3,1 mill. kroner. Vi anser samtidig at utgifter pr. reise kan bli lavere enn 20 000 kroner. Vi antar imidlertid at ikke alle som har søkt om tilskudd til livsopphold vil benytte seg av dette reisetilskuddet.

5 Kommentarer til de ulike paragrafene:

Til § 1 Formål:

Formålsparagrafen har tatt utgangspunkt i formålsparagrafen i *forskrift av 31. mars 2020 nr. 546 om tidsbegrenset tilskudd til livsopphold for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen*.

Til § 2 Hvem som kan få tilskudd:

Formålet med tilskuddsordningen er at personer som ikke er i stand til å forsørge seg selv settes i stand til å forlate Svalbard. Ved utformingen av bestemmelsen er det tatt utgangspunkt i *forskrift av 31. mars 2020 nr. 546 om tilskudd for livsopphold for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen*. Paragrafen må ses i sammenheng med § 3. Det foreslås i tillegg av rimelighetshensyn en unntaksbestemmelse i tredje ledd som åpner for at personer etter en skjønnsmessig vurdering kan gis reisetilskudd, selv om de ikke oppfyller de formelle kravene.

Til § 3 Søkere som likevel ikke kan få tilskudd:

Bestemmelsen er delvis hentet fra *forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur* og har som hensikt å forebygge misbruk av ordningen.

Til § 4 Reisetilskudd:

Bestemmelsen, herunder utmåling av tilskudd størrelse, har tatt utgangspunkt *forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur*.

Til § 5 Krav til søknaden:

Bestemmelsen er hentet fra *forskrift av 31. mars 2020 nr. 546 om tidsbegrenset tilskudd til livsopphold for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen*. Det foreslås også en unntakshjemmel som sikrer at personer kan få tilskudd i tråd med tilskuddsordningens formål, selv om ikke alle formelle krav i søknaden er oppfylt.

Til § 6 Longyearbyen lokalstyres adgang til å kontrollere opplysninger:

Hensikten med bestemmelsen er å forebygge misbruk av ordningen.

Til § 7 Tilbakebetalingsplikt:

Hensikten med bestemmelsen er å forebygge misbruk av ordningen. Formuleringen i § 7 må også fremgå i tilskuddsbrevet til den enkelte tilskuddsmottaker, for å sikre at man har hjemmel for å kreve penger tilbakebetalt dersom det er aktuelt.

Til § 8 Vilkår for å få utbetalt tilskuddet:

Bestemmelsen er hentet fra *forskrift av 17. februar 2020 nr. 183 om tilskudd til assistert retur og tvangsretur*, samtidig som fristen for å bruke tilskuddet i dette forslaget er satt til én måned mot tre måneder i ovennevnte forskrift. Det foreslås også her en unntaksbestemmelse som gjør at tilskuddsforvalter kan gjøre unntak fra fristen på én måned.

For øvrig gjelder forvaltningslovens bestemmelser om tilskuddsforvaltning, herunder regler for klageadgang.

6 Forslag til forskrift om tidsbegrenset tilskudd til reise for permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen og deres familie

§ 1. Formål

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at permitterte utenlandske arbeidstakere i Longyearbyen settes i stand til å returnere til sine hjemland. Tilskuddsordningen skal avhjelpe konsekvensene av tiltakene for å begrense utbruddet av Covid-19 og skal sikre at de permitterte og deres familier skal kunne reise fra Svalbard når de ikke er i stand til å forsørge seg selv på Svalbard.

§ 2. Hvem som kan få tilskudd

Reisetilskudd kan etter søknad gis til arbeidstaker som

- a) er permittert fra arbeidsforhold i Longyearbyen planområde og
- b) er registrert i befolkningsregisteret for Svalbard med bostedsadresse i Longyearbyen planområde
- c) har blitt ilagt svalbardskatt i 2020 gjennom arbeidsforhold hos nåværende arbeidsgiver
- d) oppholder seg i Longyearbyen planområde

Søker som oppfyller kravene i første ledd kan også få tilskudd til reise for barn og samboer/ektefelle/partner som oppfyller kravene i første ledd bokstav b og d.

I særskilte tilfeller kan det gis tilskudd til personer som ikke oppfyller kravene i første ledd.

§ 3. Søkere som likevel ikke kan få tilskudd

Det gis ikke reisetilskudd til personer som kommet til Svalbard med det formål å søke om reisetilskudd. Det gis ikke tilskudd derom det er grunn til å anta at søker snarlig vil returnere til Svalbard selv om søker ikke vil komme i ordinært arbeid.

Det gis ikke tilskudd til personer hvor samboer/ektefelle/partner eller barn under 18 år blir igjen i Longyearbyen.

Reisetilskudd kan ikke gis til en person som er etterlyst, mistenkt, siktet eller tiltalt for et straffbart forhold, og det ikke er ønskelig at personen forlater landet. Ansvarlig påtalemyndighet avgjør om en straffesak er til hinder for å gi reisetilskudd.

§ 4. Reisetilskudd

Tilskuddsordningen dekker utgifter til kjøp av flybilletter og eventuelle utgifter til å skaffe nødvendige reisedokumenter.

Ved avreise utbetales reisepenger som skal dekke utgifter på reisen med 800 kroner per voksen og 1100 kroner per barn.

Dersom partner/ektefelle/samboer har en gjennomsnittlig månedlig inntekt på over 37 500 kroner avkortes tilskudd tilsvarende beløp som overstiger 37 500 kroner.

§ 5. Krav til søknaden

En søknad om reisetilskudd leveres på fastsatt skjema til Longyearbyen lokalstyre. Søknaden skal opplyse om

- a) arbeidstakerens navn, adresse, statsborgerskap, sivilstatus, kontonummer og D-nummer
- b) eventuelle familiemedlemmer
- c) arbeidsgivers navn og tidspunktet søkeren ble permittert
- d) permitteringen og arbeidskontrakt som gir grunnlag for permittering ved å dokumentere disse
- e) identitet gjennom kopi av legitimasjon og at søkeren befinner seg i Longyearbyen ved å dokumentere det
- f) lønn gjennom kopi av lønnsslipp siste tre måneder for seg selv og eventuell partner/ektefelle/samboer

Ektefeller, samboere og barnefamilier leverer én samlet søknad.

I særskilte tilfeller kan det gis tilskudd til personer som ikke oppfyller dokumentasjonskravene over.

§ 6. Longyearbyen lokalstyres adgang til å kontrollere opplysninger

Longyearbyen lokalstyre kan kontrollere at betingelsene for å tildele tilskudd er oppfylt gjennom

- a) å kreve at søkeren gir ytterligere opplysninger som er nødvendige for å vurdere søknaden
- b) å kreve at søkeren møter opp personlig eller på annen måte beviser at søkeren befinner seg i Longyearbyen. Det samme gjelder eventuelle familiemedlemmer det søkes tilskudd for.

§ 7. Tilbakebetalingsplikt

Gir en søker ufullstendige eller uriktige opplysninger, og dette medfører at det uberettiget utbetales tilskudd eller tilskudd med et for stort beløp, kan tilskuddsforvalter kreve det uberettigede beløpet tilbakebetalt.

Tilskuddsforvalter kan kreve tilskuddet tilbakebetalt dersom tilskuddsmottaker returnerer til Longyearbyen innen 31. mai 2021 uten å være sysselsatt i Longyearbyen.

§ 8. Vilkår for å få utbetalt tilskuddet

Reisetilskudd utbetales bare dersom mottakeren reiser innen én måned etter vedtakstidspunktet for tilskuddet. Brytes fristen, bortfaller innvilgede tilskudd.

Longyearbyen lokalstyre kan likevel opprettholde et vedtak om reisetilskudd dersom det er forhold utenfor søkers kontroll som hindrer slik utreise.

§ 9 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft DATO og gjelder til 1. oktober 2020.